

Tegningen fra 1669 viser det projekterede anlæg med Mølleåen som midterakse og et trefløjet slot placeret nogenlunde, hvor slusen findes i dag.

KONGELIG SOMMERRESIDENS

Frederik d. 3. valgte Frederiksdal som kongelig residens om sommeren, fordi det var tæt på København og på Dronninggård, som hans dronning Sophie Amalie kort forinden havde opført. Nu ville han bygge noget endnu mere prangende, nemlig et lystslot i Frederiksdal med et parkanlæg i fransk havestil. Lystlottets midterparti skulle bygges tværs over Mølleåen på vandmøllens plads, og et symmetrisk haveanlæg med mange vandbassiner og springvand skulle skråne op i terrasser på begge sider af åen med kuplede udsigtshøje øverst oppe.

Kongen døde imidlertid i 1670, så det planlagte lystslot blev aldrig opført. Dog var den sydvendte skråning og den ene kuplede høj – Sneglebjerg – blevet anlagt. En sneglevej kan stadig erkendes rundt om Sneglebjerg, hvorfra der er en flot udsigt til Furesøen.

Christian d. 5.s dronning Charlotte Amalie overtog nu Frederiksdal og flyttede ind i den daværende hovedbygning, "Det lange hus på Bakken", hvis grundplan i dag kan ses markeret med sten i græsset i Den gamle Have. Husets kældre blev i 1974-75 udgravet, og de mange fund kan ses på Frieboeshvile i Lyngby. Dronning Charlotte Amalies våbenskjold kan ses på den nordlige gavl af Strømhuset.

I SCHULINFAMILIENS EJE

I 1739 stillede Christian d. 6 Frederiksdal til rådighed som sommerbolig for sin nære rådgiver, udenrigsminister Johan Sigismund Schulin, og nogle år senere fik Schulin som gave overladt Frederiksdal Gods med bygninger, haver, mølle og kro.

Efter overtagelsen af Frederiksdal Gods besluttede Johan Sigismund Schulin at bygge Frederiksdal Slot, da "Det lange Hus på Bakken" var faldefærdigt. Slottet blev opført i 1744-46 af kongelig hofbygmester Nicolai Eigtved som et lille lystslot i rokokostil. I 1752-53 blev bygningen forhøjet til sit nuværende udseende med en mansardetage efter tegning af arkitekt J. G. Rosenberg.

Slottet er gået i arv til efterkommere efter Johan Sigismund Schulin og i dag bor 7. generation på Slottet repræsenteret ved lensgrevinde Vibeke Schulin, som i 2016 har overdraget stedet til næste generation.

I Spurveskjulskoven opførte Sophie Hedeveg Schulin i 1791 et monument ved en nyopdaget kilde, der fik navnet Louisekilden. Monumentet var en hilsen og tak til hendes søster Louise Warnstedt, der kom til slottet i 1775 og ved sin dygtige husførelse hjalp til familiens overlevelse på Frederiksdal. Monumentet blev placeret ved én af Mølleåens slyngninger, som blev fjernet i 1887, men genskabt af Københavns Amt i 2004.

I 1887 blev Frederiksdal Mølle nedlagt for at give plads til et stemmeværk, der skulle gøre det muligt at anvende Furesøens vand til Københavns Befæstning.

Frederiksdal Kro lå oprindeligt syd for åen, men flyttede i 1777 til det sted, hvor Hotel Frederiksdal nu ligger. Kroen nedbrændte i 1964, og kun rejsesalden med det spånklædte tag er bevaret. Efter branden blev Hotel Hvide Hus opført trods kraftige protester både mod byggeriet og mod nedlæggelsen af krodriften.

Frederiksdal har siden 1600-tallet været et af københavnernes foretrukne udflugtsmål med kro og senere med badeanlæg, bådudlejning og bådfart som attraktioner. Frederiksdal er stadig et vigtigt udflugtsområde med bådudlejning, bådfart, traktørstedet "Den gamle Have" og Frederiksdal Fribad.

Udgivet af Danmarks Naturfredningsforening i Lyngby-Taarbæk.
www.dn.dk/lyngby-taarbaek, tlf. 4588 9455.
Genoptrykt i 2017 med støtte fra Nordea-fonden
Layout: Koch&Falk. 2. oplag 25.000
Fotos: Annette Hartung, Flemming Rune, Shutterstock og Polfoto
Tryk: TrykTeam

NORDEA
FONDEN

FREDERIKSDAL

Danmarks
Naturfredningsforening

TURFORSLAG 1 ● ● ●

Turen er på 6 km og tager 2½ - 3 timer at gå, hvis man skal have nogle korte stop undervejs. Det er et meget varieret landskab og en varieret natur, som man kommer igennem. Der er 4 søer, nemlig Furesø, Kobberdammen, Store Hulsø og Bagsværd Sø, og man går langs Mølleåen lidt af turen. Der er meget kuperet, og man ser mange forskellige skovtyper, højstammet bøgeskov er dominerende, men der er også gammel granskov og i sumpområderne blandet skov.

TURFORSLAG 2 ● ● ●

Hele turen er på 5 km, og den tager ca. 2½ time, hvis man skal have nogle stop undervejs. Landskabet er meget kuperet, og naturen er meget varieret med forskellige skovtyper og mosetyper. Man ser både Furesø, Store Hulsø og mosen Tuedam. Turen kan afkortes til 4 km ved at dreje af lige efter Store Hulsø.

TURFORSLAG 3 ● ● ●

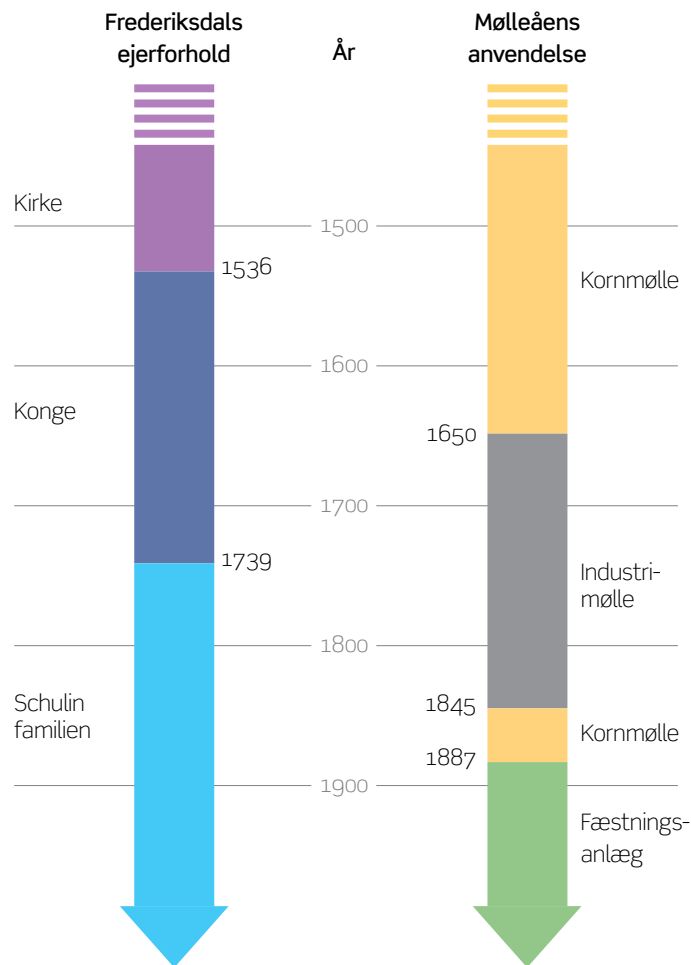
Turen er på 3,5 km og tager ca. 1½ time at gå, hvis man skal have nogle stop undervejs. Både naturen og landskabet er meget varieret, og man får set både Sneglebjerget og Louisekilden.

- Løvskov
- Nåleskov
- Mose
- Græsbevoksede arealer
- Vandområder
- Dyrkede arealer
- Øvrige

Frederiksdal slot

HJORTHOLM

I middelalderen hed Frederiksdal Hjortholm. Hjortholm nævnes allerede i 1178 blandt de ejendomme, der tilhørte Esirom Kloster i Nordsjælland. Fra 1201 hørte Hjortholm under Roskilde Domkirke. Hjortholm borg blev bygget omkring 1250 ved Furesøens bred og blev godskontor for bisperne, der ofte boede på Hjortholm.

Borgen har oprindeligt bestået af to dele. Nærmest land har borgområdet været beskyttet af en voldgrav, som i dag ses som en svag sænkning i terrænet. Bag denne grav har avlsbygninger m.m. formentlig ligget.

Selve borgen lå helt ud til Furesøen og var omgivet af endnu en voldgrav. Borgen har bestået af et aflangt firesidet kompleks, hvoraf der i dag kun er svage spor. Den vestligste del er skyllet i søen. I 1535 under Grevens Fejde blev Hjortholm angrebet af grev Kristoffer og beskyttet med kanoner, som det ikke kunne forsvare sig imod. Efter en lang belejring og efter at dele af murene var skudt i stykker, overgav man sig. Borgen blev aldrig genopbygget, men Virumbønderne hentede munkestenene, og nogle findes stadig i de gamle bygninger i Virum. Ved reformationen i 1536 blev Hjortholm kongens ejendom.

Det var på Hjortholm borgruin, at digteren Christian Winther i 1820'erne blev inspireret til at skrive sangen "Flyv, Fugl, flyv over Furesøens Vove". Der blev i 1959 på porttårnets plads ved den genskabte voldgrav nedlagt en flad granitsten, der viser Hjortholms grundplan.

H. G. F. Holms stik af Frederiksdal 1838

INDUSTRISAMFUND

Den første industri opstod i 1650, da kongen bortforpagtede Hjortholm Mølle på meget gunstige vilkår til godsejer og senere rentemester Henrik Müller. Han fik ret til at anlægge industrielle værker, toldfrihed og eneret på at fremstille messingtråd og kobbervarer på Sjælland i 10 år. Der opstod hurtigt et helt industrisamfund, hvor vandhjulene drev hamre og sakse, der forarbejdede kobberpladerne. Ved Mølleåen neden for bakken, hvor "Den gamle Have" ligger, lå der hytter til forarbejdning af kobbervarer, arbejderboliger med små haver, bryggeri og kro.

Fabrikken Hjortholm fik betydning for hele landet på grund af leverancerne af kobbervarer. Henrik Müller blev en af landets mægtigste mænd og forpagtede i 1650'erne også Nymølle for at kunne udvide produktionen.

Da Frederik den 3. i 1668 overtog Hjortholm, ophørte industriproduktionen, og han omdøbte Hjortholm til Frederiksdal. Efter kongens død i 1670 blev Frederiksdal stillet til rådighed for Christian den 5.s dronning Caroline Amalie, og industriproduktionen blev genoptaget. I 1673 startede holsteneren Hans Heuser en papirmølle i Frederiksdal, men han gik fallit. I 1693 forpagtede papirmager Johan Drewsen både Frederiksdal Mølle og Strandmøllen, men produktionen i Frederiksdal ophørte få år senere.

I 1830'erne var der først stampeværk og derefter papirmølle på Frederiksdal Mølle. I 1845 ophørte industriproduktionen, så der nu kun var kornmølle.

Havørn

NATUREN

De stejle, nordvendte skrænter ved Furesøen er domineret af krogede bøge. I vandkanten står især rødæl, som hænger langt ud over søen for at få lys. I skovbunden ses bl.a. mosser, skovmærke og sanikel.

Store Hulsø er omgivet af urørt skov med bl.a. birk, el og en række markante skovfyr. I søen findes sø-kogleaks, gul og hvid åkande samt svømmende vandaks. Af og til ses fiskeørn, hvinand og isfugl.

I mosen vest for Store Hulsø blomstrer vandrøllike, gul iris, engkabbeleje og billebo-klaseskærm.

I Frederiksdal Storskov er der en pæn bestand af ræv, grævling og rådyr. Stor flagspætte høres ofte i skoven.

Ved Frederiksdal er der registreret 171 fuglearter og flest på Ladegårdsmarken, hvor søerne har skabt et eldorado for ikke mindst vandfuglene. Her kan bl.a. ses ynglende lille lappedykker, hvinand, grågåås, blishøne, grønbenet rørhøne, vibe og svaleklire. Af rastende fugle kan bl.a. ses lille præstekrave, tinksmed, sortklire og mudderklire. Ladegårdsmarken er en af Lyngby-Taarbæks vigtigste rasteplasser for trækkende fugle med bl.a. rovfugle som hvepsevåge, fjeldvåge og fiskeørn. Om efteråret kan man opleve tusindvis af bogfinker og kvækerfinker, der fouragerer i skovkanten.

I kanalen ved Frederiksdal er fiskehejren en næsten sikker gæst. I isvintre er Furesøens våger fyldt med vandfugle, bl.a. hvinænder, troldeænder og blishøns, og på iskanten ses ofte havørn.

I Furesø, Lyngby sø og Fæstningskanalen findes gedde, aborre og sandart samt skalle og brasen.

SKOVEN

Frederiksdal Gods har 3 skove: Frederiksdal Storskov, Nybro Skov og Spurveskjulskoven. De er på i alt 200 ha. For 50 ha langs med Furesøen, Bagsværd Sø og Mølleåen gælder enten, at de nuværende bevoksninger skal bevares længst muligt, eller at der ikke må plantes nåletræer. 85 % af skoven er løvtræer og resten nåletræer. 10 ha dyrkes med juletræer og pyntegrønt. Flere steder kan man opleve store douglasgran bl.a. nordøst for Store Hulsø. Overalt søges plantning af nye træer erstattet med naturlige foryngelser.

Skovene bliver drevet efter naturnære principper, hvor den biologiske mangfoldighed fremmes ved at efterlade mange gamle og døde træer som levesteder for fugle, insekter og svampe.

Spurveskjulskoven er det eneste sjællandske voksested for den meget sjældne Pjaltet Læderpigsvamp, og der er fundet yderligere tre arter af rødlistede læder- og kødpigsvampe.

Det meste af Frederiksdal Storskov er udpeget som Natura 2000 område, som er betegnelse for en række beskyttede naturområder i EU, der skal bevare og beskytte plante- og dyrearter, der er sjældne eller truede. Skovbevoksningerne omkring Store Hulsø og i moseområdet vest herfor er udlagt som urørt skov.

Langs Furesøen og Bagsværd Sø skal foryngelsen ske jævnt over mindst 60 år for at bevare skovkarakteren. I Spurveskjulskoven ved Hummeltoftevej blev der i 2014 etableret et træklatringsanlæg til rekreativ brug for familier og institutioner m.m.

◀ Gul iris

▼ Hvinand

Et kig ned ad Mølleåen

LANDSKABET

Frederiksdals stærkt kuperede landskab blev skabt under den sidste istid for ca. 12.000 år siden, da smeltevandet eroderede sig dybt ned i terrænet. Herved blev Mølleådalen skabt med Danmarks dybeste sø, Furesø, der er op til 37 meter dyb. Store Hulsø ligger meget smukt midt i Frederiksdal Skov i en dyb lavning, der strækker sig rundt om bakkedraget Store Kobberholm. Søen opstod som et dødishul, fordi en isblok blev overdækket med jord, da isen smeltede. Isblokken var derfor længe om at smelte og efterlod det karakteristiske hul med stejle sider uden andet tilløb end regnvand.

Det særlige terræn omkring Store Hulsø gjorde det muligt at skabe et system af karpedamme, der var adskilt fra hinanden af små dæmninger. Karpen var en populær spise fisk i 1600- og 1700 tallet. Dengang var Store Hulsø opstemmet, så den var over 1 km lang og havde et areal på 10,8 ha mod 2,7 ha i dag. Områdets store landskabelige værdier kan også opleves fra stien på toppen af den stejle skovbevoksede skrænt ved Furesøen og langs skovbrynene, hvor de mange jorddiger stadig vidner om, at Frederiksdal Storskov var kongelig dyrehave fra 1668 til 1739. Ved Kulhusvej længere mod vest viser en informationstavle vej til to små karpedamme med en rekonstrueret opstemning imellem, en såkaldt munk.

Familien Schulin lod Frederiksdal Gods frede i 1943 på grund af dets store landskabelige værdier og dets betydning som et meget populært udflugtssted for egnens og ikke mindst hovedstadens befolkning. Fredningen indebærer, at der ikke kan udstykkes eller sælges arealer fra godset, og at der ikke kan opføres nye bygninger, medmindre de er nødvendige for driften.